

Tema 4

Motivació i ensenyament

Carmen Ferrer Pérez
Carmen.ferrer-perez@uv.es

**Fes una llista amb deu motius
pels quals estudies aquest màster en l'actualitat**

Objectius

- Definir el concepte de motivació.
- Reflexionar sobre el rol de la motivació en el procés d'ensenyament/aprenentatge.
- Conèixer diverses teories sobre els aspectes centrals en la motivació i aplicar-les al context de l'aula.

Índex

1. Definició

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.1. Expectatives i autoeficàcia

2.2. Teoria de l'atribució

2.3. Motivació intrínseca i extrínseca

2.4. Metes de l'alumnat

2.5. Model de flux

2.6. Teoria de la motivació de Maslow

2.7. Teoria de l'autodeterminació

1. Definició

“Fa més qui vol que qui pot”

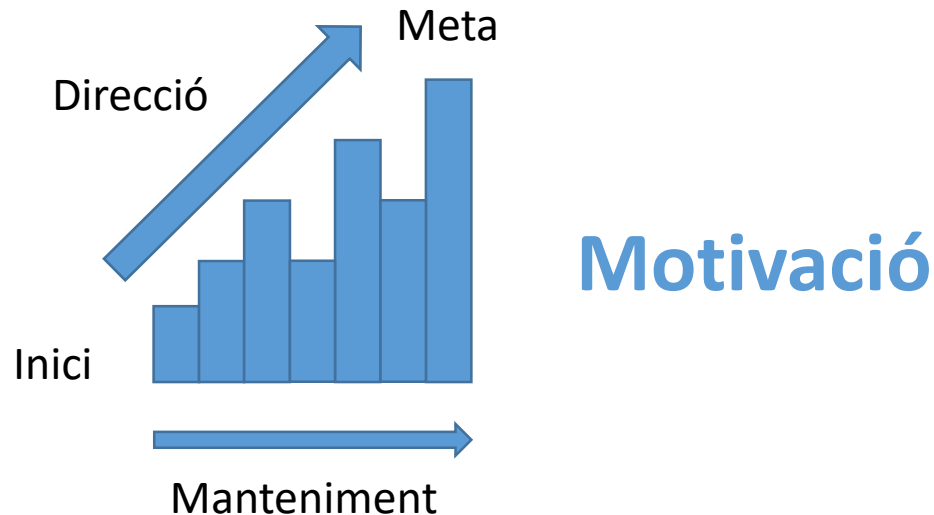
Sovint, l'alumnat sap què ha de fer, però no en té *ganes*

La motivació: procés intern que activa,
dirigeix i manté la conducta cap a una
META

1. Definició

La motivació implica

- Establir **metes** que ajuden a mantenir l'interès i dirigeixen la conducta.
- Activitat per a assolir-les:
 - L'activitat física: esforç i persistència.
 - Activitat mental: planificació, autoobservació, organització, supervisió, presa de decisions, resolució de problemes, avaluació del progrés...

1. Definició

Procés complex
no observable directament

Podem inferir-lo de manifestacions observables

Alumnat motivat	Alumnat no motivat
• Mostra interès. • Treball persistent en cas de fracàs (optimisme). • Esforç. • Millor rendiment. • Verbalitzacions “vull fer la tasca, vull un 10”.	• No gaudeix d’aquesta activitat. • Es rendeix fàcilment (pessimisme). • Poc d’esforç. • Evita les tasques. • Verbalitzacions “I això per a què? Me la bufa!”.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.1. Expectatives i autoeficàcia

AUTOEFICÀCIA és la creença d'un estudiant sobre la seua capacitat per a aprendre i fer correctament alguna tasca → *és poc probable que un individu comence una tasca i s'hi comprometa si espera fracassar.*

Les creences sobre la nostra capacitat ens portaran a **actuar o a inhibir-nos** d'una manera en concret en determinades tasques d'aprenentatge i, per tant, a obtenir uns resultats que **reforçaran aquestes creences.**

PROFECIA AUTOCOMPLIDA

“Tant si penses que pots com si penses que no pots, tens raó”
Henry Ford

NO SOC EFICAÇ

**Ni ho intente. És
molt difícil. No ho
aconseguiré.**

SOC EFICAÇ

**Puc aconseguir-ho
encara que siga difícil.
No passa res si falle;
puc tornar a intentar-
ho.**

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.1. Expectatives i autoeficàcia

AUTOEFICÀCIA

Determina l'elecció d'activitats, l'esforç realitzat i la persistència en l'execució.

Les expectatives de l'alumne són el factor que més influeix en el seu aprenentatge → **una millora de l'autoeficàcia millorarà l'aprenentatge.**

I com es genera l'autoeficàcia?

- Més esforç i perseverança, fins i tot en cas d'adversitats.
- Es proposen metes més elevades.
- Tenen menys por del fracàs.
- Millor ajust psicològic (menys ansietat, millor autoestima).
- ...

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.1. Expectatives i autoeficàcia

AUTOEFICÀCIA, fonts:

- **Experiències prèvies d'èxit o fracàs** Font més important d'informació sobre l'eficàcia (adults).
- **Persuasió verbal**: missatges positius (“Pots fer-ho!”, “la meta és abastable”...). La millora és transitòria si no s'aconsegueix executar la tasca.
- **Índexs fisiològics**. Què em diu el cos quan m'enfronte a una tasca? Si em pose nerviosa em tremolaran les mans i sentiré que no soc capaç de realitzar la conducta.
- **Observant models**: l'èxit d'una persona del nostre nivell en una certa tasca augmenta la percepció d'autoeficàcia que tenim sobre aquesta tasca.

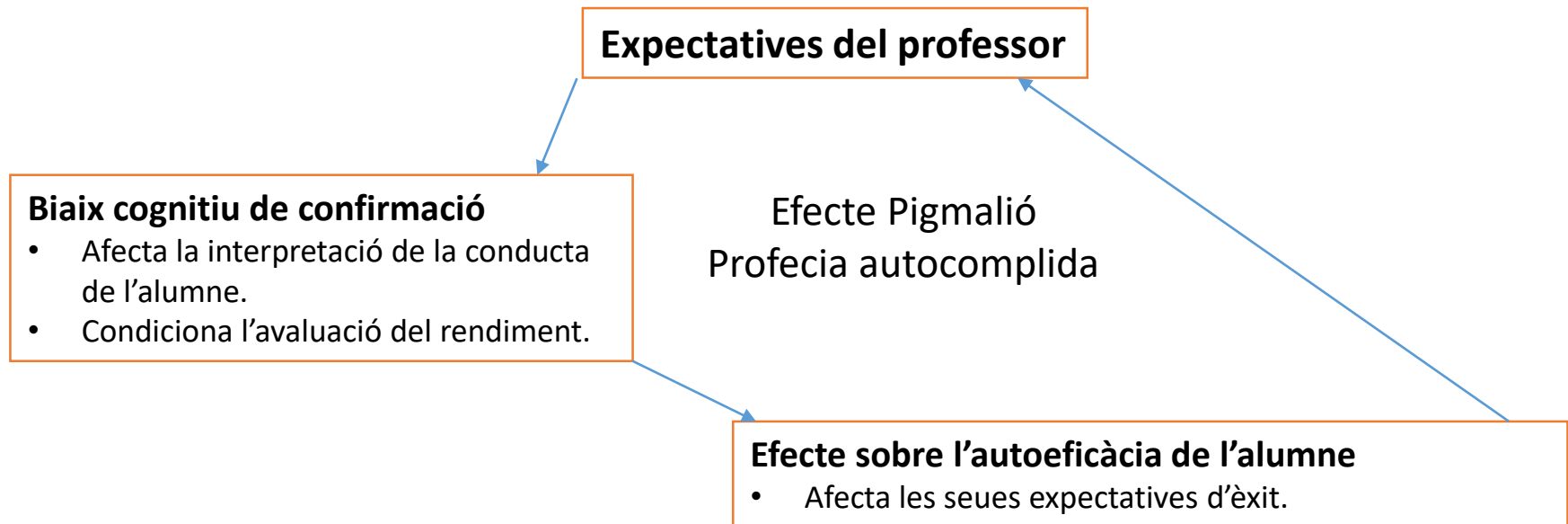
Font més important d'informació sobre l'eficàcia (xiquets).

Quina font és més important en xiquets? I en adults?

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.1. Expectatives i autoeficàcia

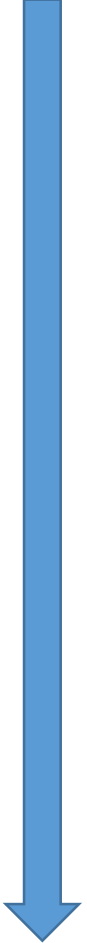
EXPECTATIVES DEL/DE LA DOCENT

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució. (Weiner, 1974)

Aquesta teoria emfatitza que per a entendre la motivació és fonamental considerar les causes que la persona atribueix als seus èxits o fracassos.

Si la professora et té mania i creus que et suspendrà, estudiaries per a l'examen?

Si la psicologia et va malament i no hi ha manera, t'hi esforçaràs?

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució

Les causes es poden categoritzar segons tres dimensions:

1. Locus de control
2. Estabilitat
3. Controlabilitat

1. Locus de control: fa referència al control que la persona s'atribueix sobre els seus actes i sobre el que li ocorre en la vida. Pot ser intern o extern.

- Locus de control intern: l'èxit o el fracàs depenen de les seues accions (haver estudiat) o de les seues capacitats (soc llesta).
- Locus de control extern: la persona sent que forces externes com la sort, el destí o d'altres són les que controlen el seu èxit o fracàs.

Practiquem

He suspès. La culpa és del professor! "M'ha suspès"

Locus de control extern

He tret un 9. El mèrit és meu, per descomptat!

Locus de control intern

I en aquests exemples?

- L'examen era molt difícil.
- Aquesta setmana han vingut els cosins de Madrid i no m'han deixat estudiar.
- No m'he esforçat prou.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució

Les causes es poden categoritzar segons tres dimensions:

1. Locus de control
2. Estabilitat
3. Controlabilitat

2. Estabilitat: grau en què la causa perdura o canvia en el temps.

- Causes estables: no canvia, com la dificultat d'una matèria o la capacitat.
- Causes inestables: pot canviar, com l'esforç, la sort o les oportunitats.

Practiquem

Aquesta assignatura sempre ha sigut la més dura de batxillerat.

Causes estables

No m'he preparat prou. Per al pròxim examen estudiaré més.

Causes inestables

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució

Les causes es poden categoritzar segons tres dimensions:

1. Locus de control
2. Estabilitat
3. Controlabilitat

3. Controlabilitat: sensació de control, possibilitat d'actuació que percep l'alumne/a.

- Controlable: l'esforç, la dedicació...
- Incontrolable: l'aptitud o les capacitats, la sort, la dificultat d'una tasca, fets fortuïts...

Practiquem

Aquesta assignatura sempre ha sigut la més dura de batxillerat.

Causes incontrolables

No m'he preparat prou. Per al pròxim examen estudiaré més.

Causes controlables

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució

Paquita ha suspès l'examen de Matemàtiques. Creu que ha sigut per ella mateixa, no pot culpar-ne el professor o la mala sort: li ha faltat estudiar més.

Quina és l'atribució que fa del seu fracàs?

Locus de control intern, inestable i controlable

Com creus que s'enfrontarà al pròxim examen?

Com que els factors són inestables, té l'esperança que pot anar-li millor en el futur, i com que són controlables també se'n sent culpable. Creu que si estudia més, el resultat pot canviar.

La seua esperança per al futur té com a resultat la renovació de les seues metes i més motivació per a tenir un bon resultat en el pròxim examen.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució

Susana ha suspès l'examen de Matemàtiques. Creu que ha sigut perquè no té prou habilitats matemàtiques.

Quina és l'atribució que fa del seu fracàs?

Locus de control intern, estable i incontrolable

Com creus que s'enfrontarà al pròxim examen?

Com que percep que la causa del fracàs és interna, la seua vàlua personal pateix; com que és estable, veu fracàs en el seu futur i té una sensació de desesperança i de no poder canviar la situació (**indefensió apresada**).

Amb poques expectatives d'èxit, baixa autoestima i un estat de ànim deprimit, **motivació nul·la**, Susana decideix abandonar l'assignatura.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

Practiquem!

Raons que els estudiants donen del fracàs	Combinació d'atribucions causals
Baixa aptitud.	Interna-estable-incontrolable
No estudie mai.	Interna-estable-controlable.
No he estudiat per a aquest examen en particular.	Interna-inestable-controlable.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució

Autoeficàcia i atribucions

- Les persones amb un alt sentit d'autoeficàcia (“puc fer-ho”) atribueixen els fracassos a causes internes i controlables (“no he estudiat prou”) → canviaran d'estratègia a fi de tenir èxit en el futur (orgull i sentiment de control).
- Baix nivell d'autoeficàcia (“soc roïna en matemàtiques”) tendeixen a atribuir el fracàs a una manca de capacitat (“soc fava”).

Atribuir el fracàs a causes estables i incontrolables posa en perill la motivació
(indefensió apresada)

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.2. Teoria de l'atribució

Estabilitat

En quin cas tindrè més expectatives d'èxit en el futur: si atribuïsc el meu èxit present a causes estables o a causes inestables?

I si atribuïsc el fracàs a causes estables o inestables?

Locus
intern/extern

Quina reacció emocional experimentaré si atribuïsc els meus èxits a causes internes? I els fracassos? I a l'inrevés?

Control

Quin alumne estarà més motivat, un que assumeix que té poc de control sobre els seus resultats acadèmics o un que percep que té control sobre els resultats?

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

- Els docents han d'indagar sobre les causes que els estudiants atribueixen als seus èxits i fracassos.
- Han de **promoure estils d'atribució adaptatius**
Cal relacionar l'èxit amb causes internes i controlables (esforç) en lloc de relacionar-lo amb causes internes i incontrolables (capacitat) o externes (sort, dificultat de la tasca, etc.).
- Això repercutirà finalment en la motivació de l'alumnat.

Activitat d'aula 6

(individual o en petit grup)

Motivació: atribucions d'èxit i fracàs

Tasca 1. Classifica les atribucions que fan diversos estudiants dels seus èxits i fracassos (locus, estabilitat i controlabilitat).

Tasca 2. Identifica quines d'aquestes atribucions són inadequades i proposa algunes estratègies que el professor o la professora hauria d'emprar per a modificar-les i afavorir l'aprenentatge.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.3. Motivació intrínseca i extrínseca

La teoria emfatitza d'on prové la *recompensa* que ens porta a fer una tasca.

- **Intrínseca:** associada a activitats que són gratificants en si mateixes i que es donen en absència de reforços externs (estudie perquè gaudisc aprenent).
 - Persistència
 - Creativitat
 - Més rendiment i aprenentatge
 - Millor benestar psicològic
- **Extrínseca:** associada a factors externs a la tasca com ara recompenses i càstigs (estudies perquè vols un 10; studies perquè no vols que a casa et tiren la barrila).

Els dos tipus de motivacions poden ocórrer **alhora**.

Perquè hi haja un aprenentatge eficaç, els estudiants haurien d'estar sempre intrínsecament motivats, però això és impossible (hi ha coses que no ens agraden). En aquest sentit és important que almenys estiguen extrínsecament motivats.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.3. Motivació intrínseca i extrínseca

Perquè em persegueixen.

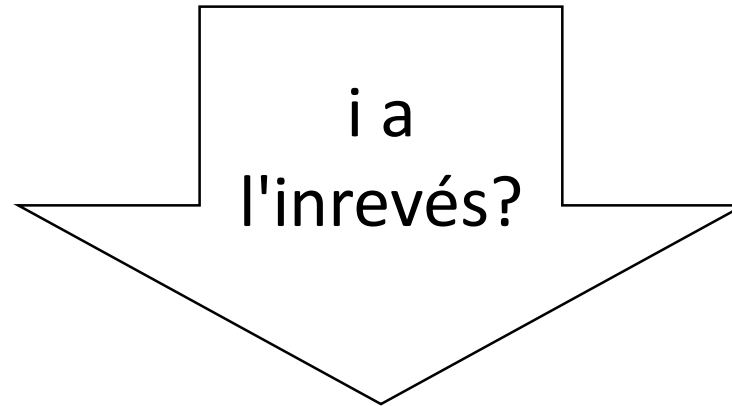
Perquè em sent bé quan còrrer.

Perquè vull que em vegen fantàstica.

Per què còrrer?

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

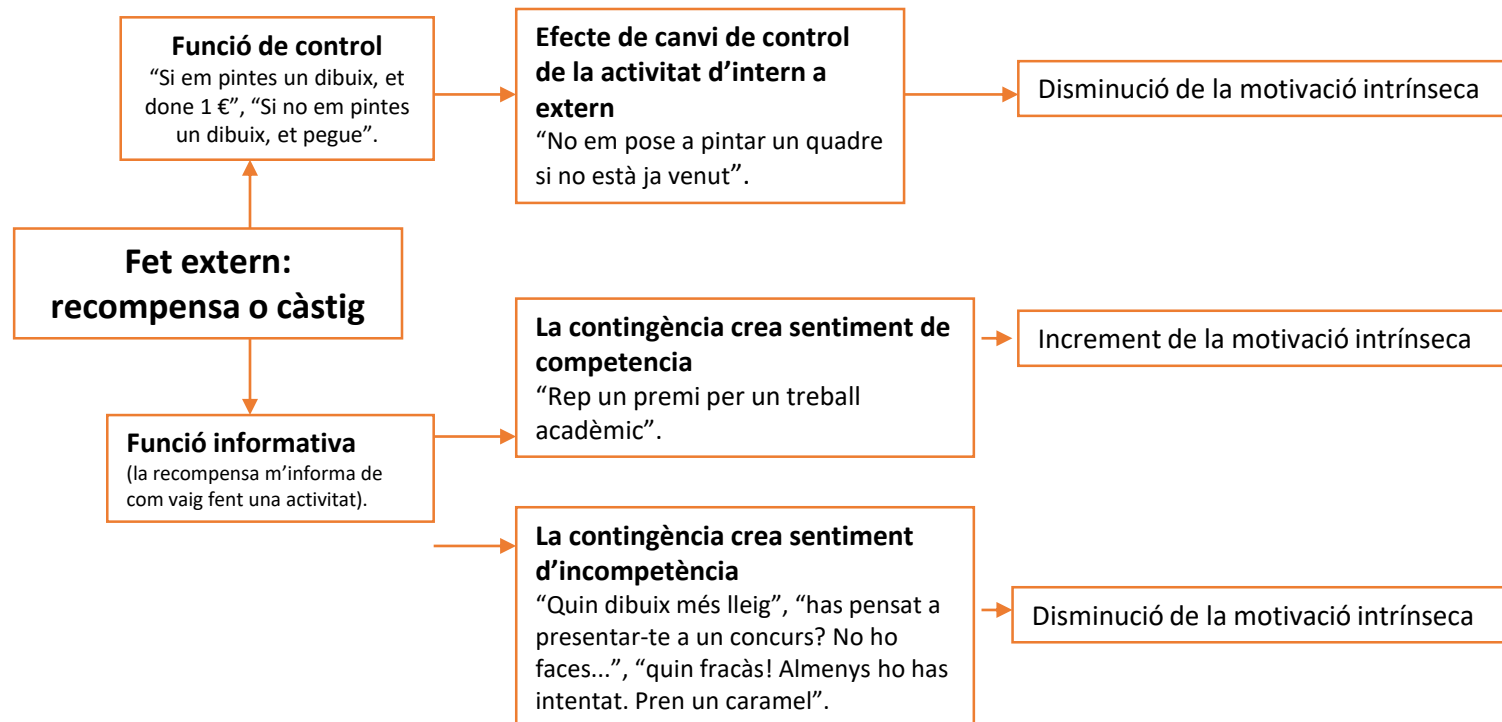
Puc començar a fer una cosa per motivació
extrínseca i acabar fent-la per motivació
intrínseca? Com?

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.3. Motivació intrínseca i extrínseca

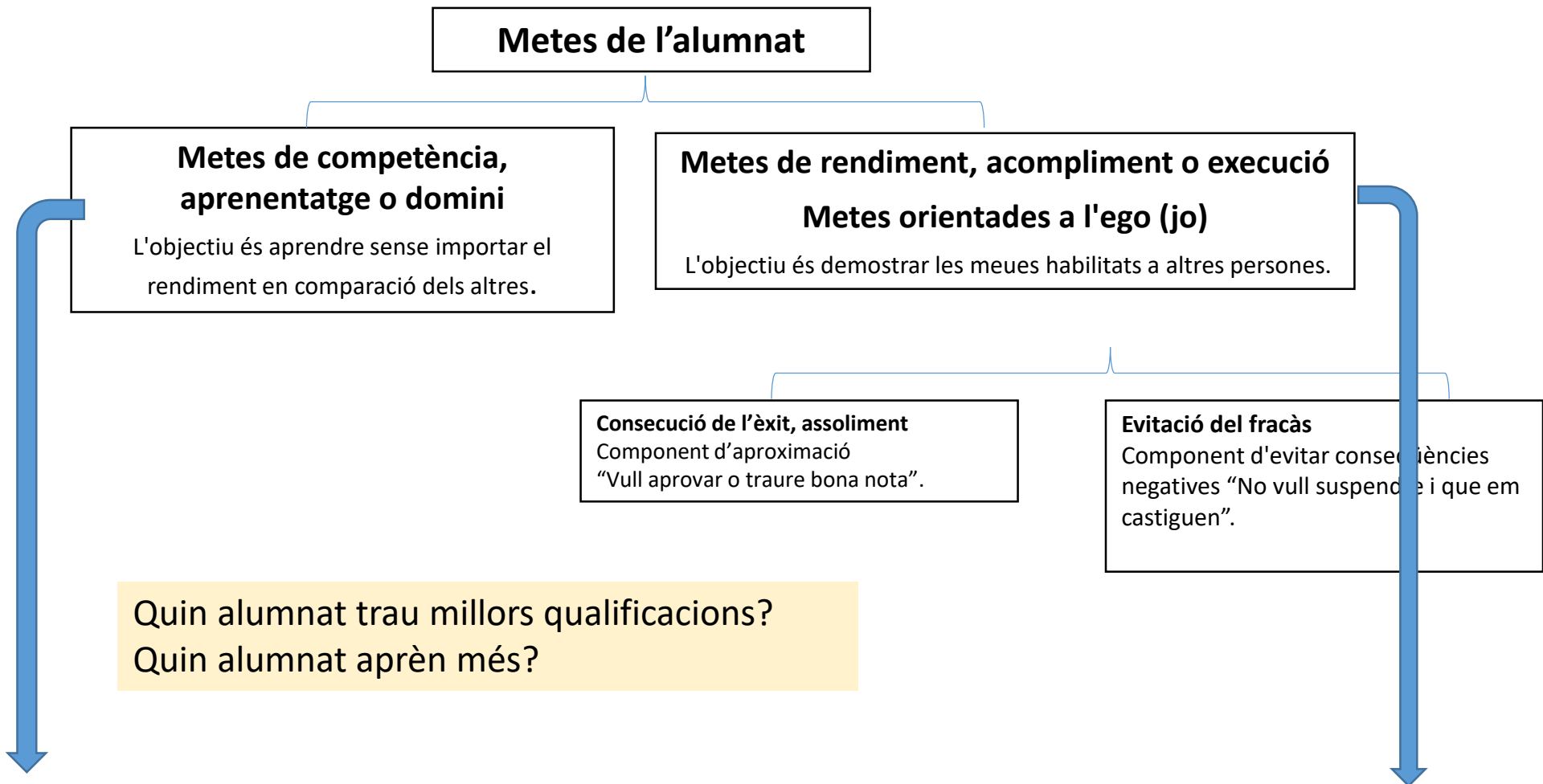
Què passa quan faig una cosa per motivació intrínseca però comença a estar controlada extrínsecament?

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.4. Metes de l'alumnat

La motivació per a dur a terme una conducta pot orientar-se a diversos objectius

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.4. Metes de l'alumnat

Els estudiants es poden proposar diverses classes de metes.

- **Metes de competència o aprenentatge.**

- L'objectiu és aprendre sense importar el rendiment en comparació amb els altres.
 - L'alumne es compara amb si mateix.
 - L'èxit s'aconsegueix millorant respecte del passat, assolint més competència.
 - En cas de fracàs, si he millorat en coneixement i aprenentatge estaré motivat a continuar perquè estic aprenent (persistència malgrat el fracàs).
 - No té problemes a demanar ajuda.
 - Mostra més compromís i no tem els desafiaments (tasques complicades).
 - Elevada satisfacció.
 - Quan estudia pensa a aprendre: processament profund, elaboració del material, tutories...

Treball més intens
Més persistència
Més aprenentatge

- **Metes de rendiment, compliment o execució. Metes orientades a l'ego (jo).**

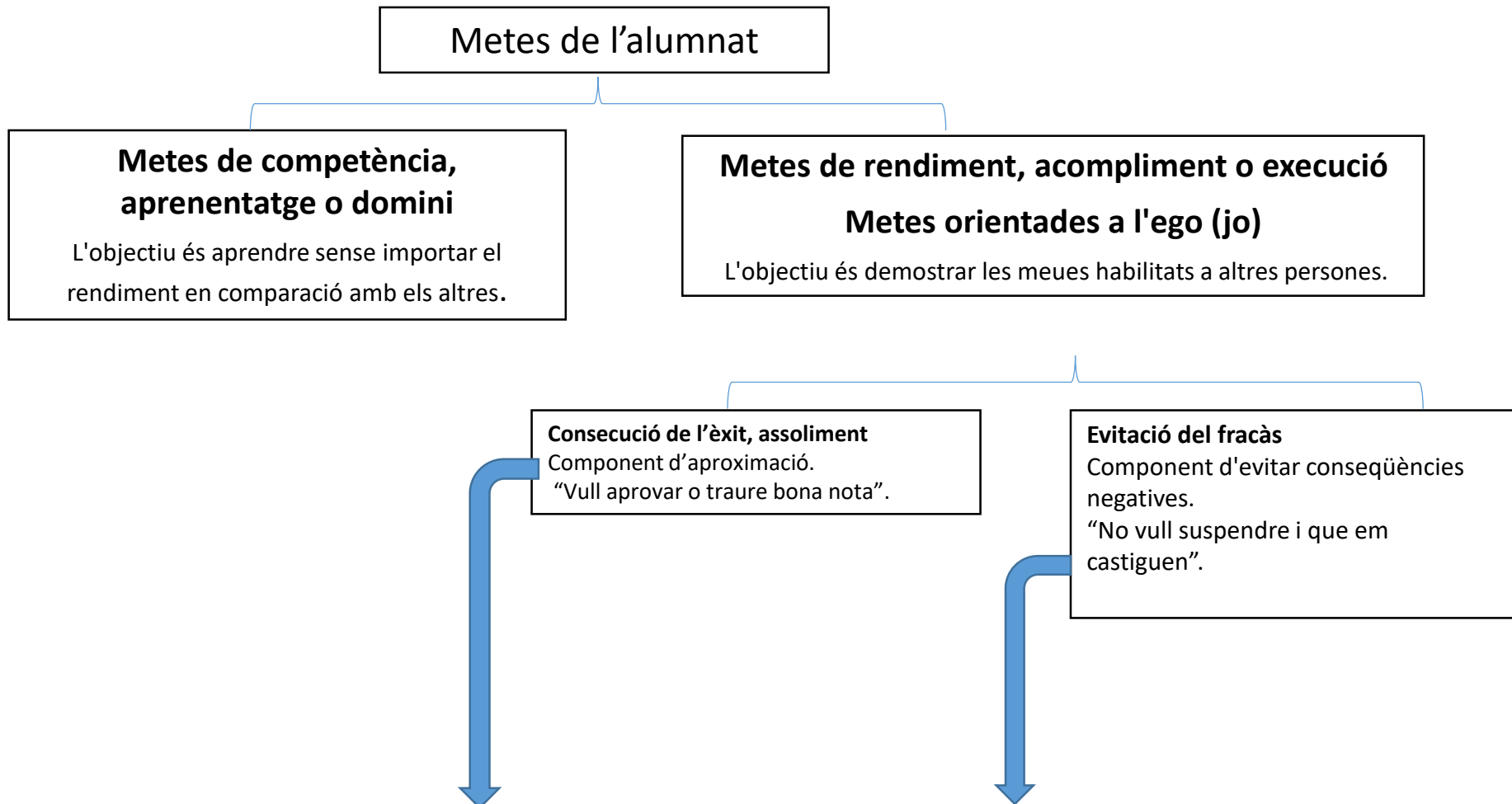
- L'alumne es compara amb els altres (comparació social).
 - L'èxit s'estableix per competició i comparació. "Soc millor que la majoria de la meua classe".
 - Es trien tasques fàcils que assegurin l'èxit.
 - En cas de fracàs s'eviten les tasques.
 - Pot interferir en l'aprenentatge: fer trapes, esforçar-se només per la part que sap que qualificaran.
 - Quan estudia pensa en l'examen: estratègies com ara memoritzar, repetir...

Es poden perseguir al mateix temps metes orientades a l'aprenentatge i al rendiment.
"Vull aprendre i, a més, no vull ser la més fava de la classe".

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.4. Metes de l'alumnat

La motivació per a tenir una conducta determinada pot orientar-se a diversos objectius.

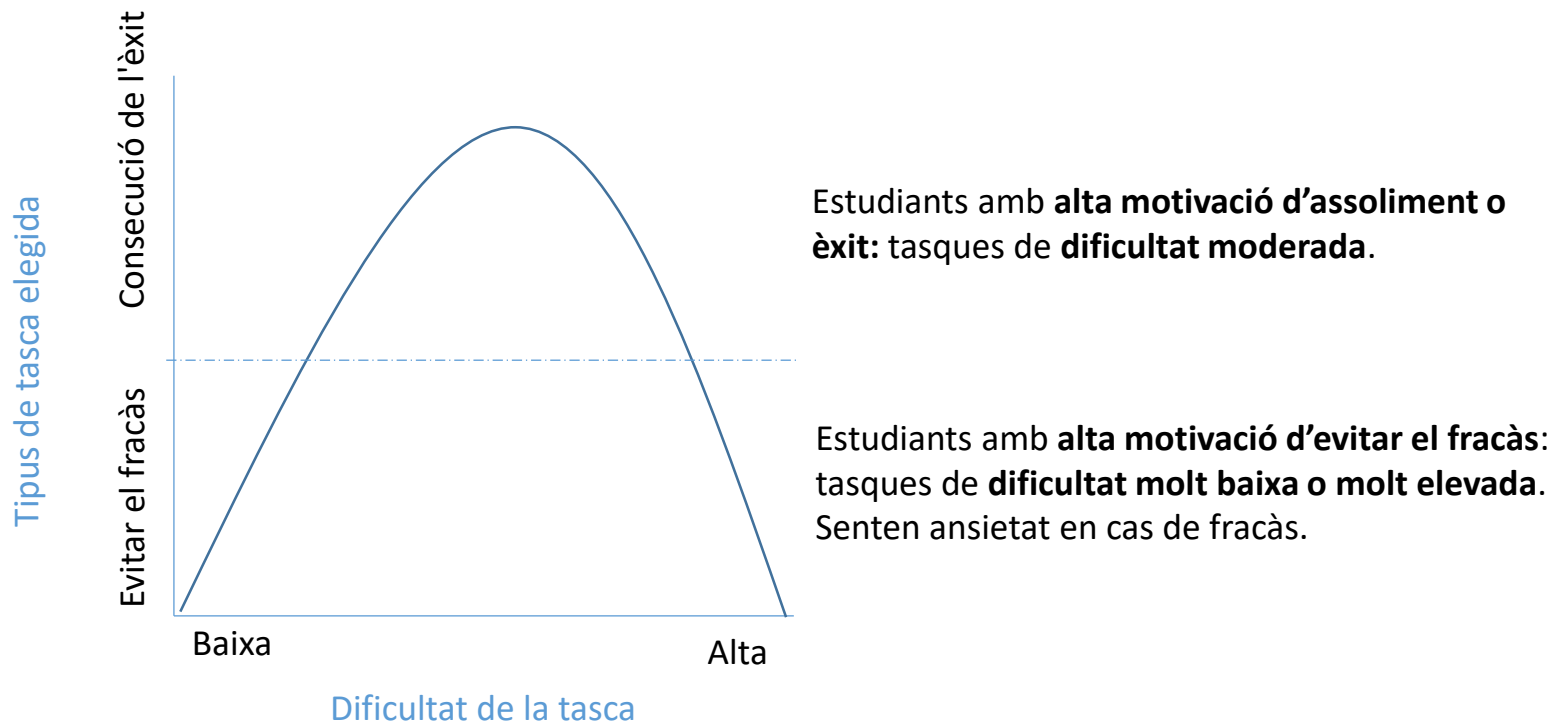

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.4. Metes de l'alumnat

La motivació de l'alumnat presenta tant l'impuls d'assolir l'èxit com d'evitar el fracàs, però n'hi ha un que domina i que determinarà:

- Les tasques en què s'involucren.
- Com es reacciona després de l'èxit i el fracàs.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.4. Metes de l'alumnat

La professora explica un nou problema i anima la classe a resoldre'l.

**Com creus que reaccionarà un alumne amb motivació per l'èxit?
I un alumne motivat per a evitar el fracàs?**

- Els alumnes en qui destaca la motivació d'assoliment: intenten resoldre'l encara que la resposta no siga l'adequada.
- Els estudiants en qui predomina l'evitació del fracàs: eviten la tasca perquè creuen que poden equivocar-se i prefereixen no fer l'esforç.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.4. Metes de l'alumnat

Per tant, hem d'aconseguir que els nostres alumnes es motiven, que es proposen metes d'aprenentatge, sense comparar-se amb els altres (rendiment o execució). A més, hem d'intentar que s'orienten cap a l'èxit i no a evitar el fracàs.

Amb aquesta finalitat, què ha de fer la família i l'escola?

- Emfatitzar el procés d'aprenentatge, la participació i el desenvolupament a ritmes diferents.
- Assumir l'error amb naturalitat, com a part de l'aprenentatge (això també beneficia la creativitat).
- Elogiar l'esforç, no la nota ni la capacitat (“es nota que ets intel·ligent” i no “gran resultat, deus haver-te esforçat molt”).
- Evitar etiquetar l'alumnat perquè li fa sentir que el seu fracàs és inalterable: “es nota que això no et va bé”, “no tots els alumnes tenen facilitat per a les matemàtiques”.
- Promoure les comparacions amb ells mateixos i no amb els altres.
- Fomentar la confiança en un mateix a través del reforç social.
- Donar informació a l'alumnat sobre el seu procés d'aprenentatge. Considerar l'avaluació formativa a més de la sumativa.
- Oferir reptes dins de l'aula. Reforçar els alumnes que es proposen metes elevades (però realistes).
- Intentar donar sentit, significat i *realitat* als aprenentatges.
- Emfatitzar que el que importa és aprendre, no la nota.

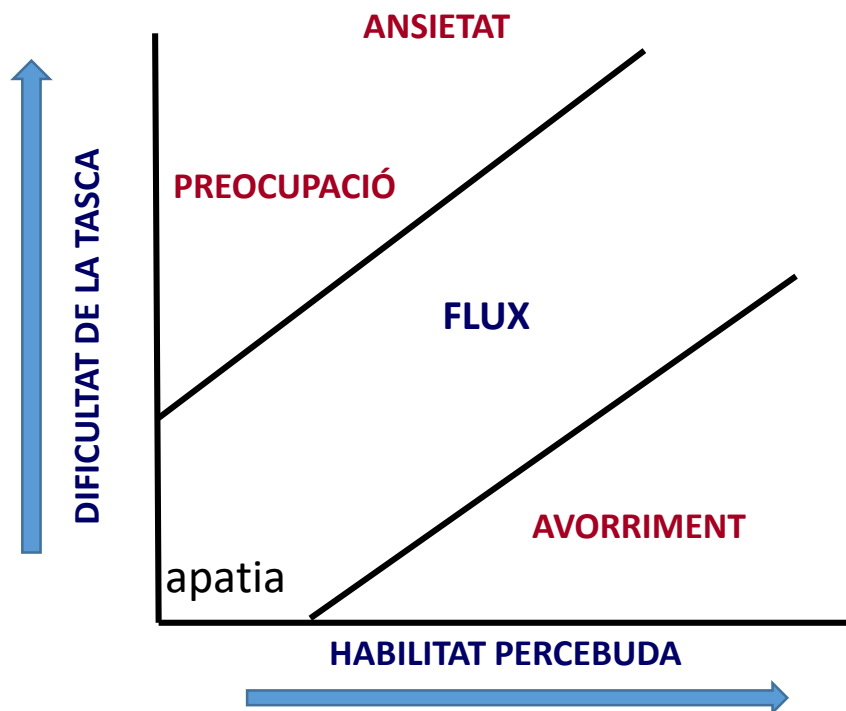
Cal evitar

- Centrar-se en les errades.
- Centrar-se en els resultats (nota).
- Comparar-se amb altres companys.
- L'avaluació pública i la competitivitat.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.5. Model de flux. Mihaly Csikszentmihalyi (1975)

Aquest model sobre la motivació emfatitza la importància que té l'habilitat percebuda i la dificultat de la tasca en les emocions i expectatives d'èxit que tenim sobre la tasca.

Flux o experiència òptima: gaudir de l'activitat.

Quan hi ha una relació proporcional entre la dificultat i la nostra habilitat podem quedar absorts i concentrats fent una tasca.

2. Teories de la motivació en el context de primària

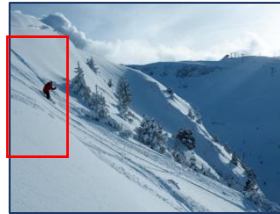
2.5. Model de flux

L'habilitat percebuda i la dificultat de la tasca són subjectives.

Com de difícil em sembla esquiar en aquesta pista?

Com de competent soc per a esquiar?

Ambdues són subjectives

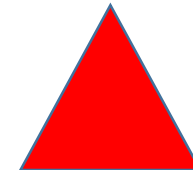

Com se sentiran cadascun d'aquests esquiadors a l'hora d'esquiar en aquestes pistes d'esquí?

Expert

Principiant

Flux

Ansietat

Avorriment

Apatia

Preocupació

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

Quin tipus de tasca he de posar a l'alumnat perquè entre en estat de flux?

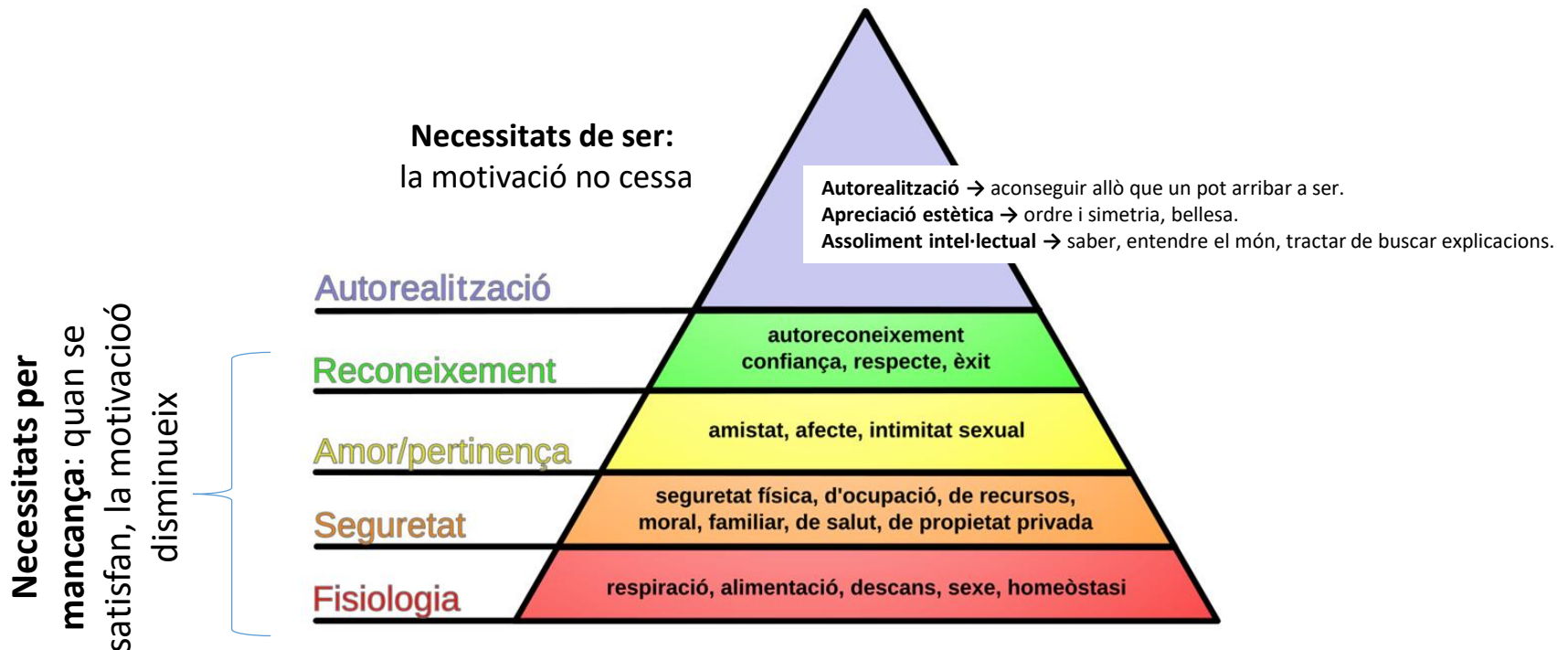
Tasques engrescadores i desafiants proporcionals al nivell d'habilitat

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.6. Teoria de la motivació de Maslow (1968)

Les persones tenim necessitats bàsiques (fisiològiques, seguretat i afiliació) i necessitats superiors, com la realització personal.

- Les necessitats s'ordenen jeràrquicament.
- Només apareixeran les necessitats d'ordre superior si prèviament s'han satisfet les dels nivells inferiors.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.6. Teoria de la motivació de Maslow (1968)

No podem pretendre que els alumnes se centren en aprenentatges acadèmics (necessitat d'assoliment intel·lectual) si no tenen cobertes les necessitats inferiors de seguretat i autoestima.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.7. Teoria de l'autodeterminació

Autodeterminació: necessitem sentir-nos competents, que pertanyem al grup i tenir sensació de control sobre la nostra vida.

Necessitats psicològiques bàsiques (similar a les necessitats de Maslow)

-
1. Autonomia i control (sobre la meua conducta)
 2. Competència
 3. Afinitat (tenir bones relacions personals)

1. **Necessitat d'autonomia:** voluntat de control del propi comportament, de manera que són els propis desitjos i no les recompenses o pressions externes les que controlen els actes.

Llig perquè tinc interès

Quin motiu disminueix més la nostra autonomia?

Llig perquè m'ho demana el professor

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.7. Teoria de l'autodeterminació

1. Estratègies per a fomentar les necessitats d'autonomia

- Permetre la presa de decisions sobre l'aprenentatge.

Massa autonomia pot ser aclaparadora i provocar desconcert → orientar per a *triar amb límits* tasques relacionades amb els seus interessos.

Exemple 1. Tria entre els processos d'atenció i de memòria i prepara una exposició sobre el tema.

Exemple 2. Tria un tema educatiu que t'interesse i prepara una exposició en què el relaciones amb els processos d'atenció i memòria.

- Ser conscients de la manera com donem informació a l'alumnat.

Depenent de la nostra manera de demanar les coses poden sentir que intentem controlar-los (cosa que podria disminuir la seua motivació intrínseca i sentit d'autodeterminació).

Hem de transmetre la sensació que informem, no que controlem.

Cal evitar les fórmules com ara “heu de”, “hauries de” (control)...

Cal augmentar el component informatiu: “una estratègia que va ser útil a altres alumnes...”.

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.7. Teoria de l'autodeterminació

2. Estratègies per a fomentar que l'individu se senta competent

- Desafiament ajustat proporcionalment a les competències de l'alumnat.

Desafiament òptim = probabilitat d'èxit que de fracàs.

- Metes i objectius clars. Retroalimentació durant el procés.

Les metes s'adopten millor si són realistes, moderadament difícils, significatives i si es vinculen amb els interessos intrínsecs.

- Permetre el fracàs com a part de l'aprenentatge.

Tolerància a les errades

Tolerància al fracàs

Assumpció de riscos

També s'aprèn dels errors

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

2.7. Teoria de l'autodeterminació

3. Estratègies per a satisfer la necessitat de relació

Desig d'establir vincles emocionals pròxims i inclinació amb altres persones.

Progenitors, cuidadors i professorat mostren interès pel benestar dels xiquets

- Més motivació intrínseca.
- Implicació emocional amb l'escola.
- Més efecte d'esmoreïment en alumnes amb problemes.

Quines estratègies se us acuden per a promoure aquesta relació a l'aula?

Escotar, validar emocions, no culpabilitzar, pactar...

2. Teories i conceptes motivacionals aplicats a l'ensenyament

Resum

	Característiques que milloren la motivació per aprendre	Característiques que disminueixen la motivació per aprendre
Teoria de la motivació de Maslow	Tenir les necessitats inferiors cobertes.	No tenir les necessitats inferiors cobertes.
Metes dels estudiants	Metes orientades a l'aprenentatge o a la competència. Motivació cap a l'èxit. <i>Aprendre i millorar.</i>	Metes orientades al rendiment i a evitar el fracàs. “Ser el primer de la classe”, “demostrar-los que puc fer-ho”.
Model de flux	Tasques amb la dificultat i l'habilitat percebuda proporcional.	Tasques que són percebudes com molt fàcils o difícils per a la nostra habilitat (avorriment o ansietat).
Teoria de l'atribució	Els èxits i fracassos s'atribueixen a l'esforç (intern i controlable).	Els èxits i els fracassos s'atribueixen a causes incontrolables.
Origen de la recompensa obtinguda amb la tasca	Motivació intrínseca. Curiositat i gaudi.	Motivació extrínseca. Recompenses, càstigs i pressió social.
Teoria de l'autodeterminació	La possibilitat de sentir autonomia (control i llibertat), competència i afinitat.	Sensació de falta de control, sensació de falta d'habilitat, menyspreu.

Activitat d'aula

Classifica les motivacions que tens per a estudiar el màster (i el grau) en funció del tipus.

Bibliografia

- Vidal-Abarca, E., García-Ros, R. i Pérez-González, F. (2010). *Aprendizaje y desarrollo de la personalidad*. Madrid: Alianza.
Capítol 5. “La motivación para aprender: ¿Qué es y por qué es importante mejorarla?”.
- Santrock, J. W. *Psicología de la educación* (5a edició). Madrid: McGraw-Hill
Capítol 12. “Motivación, enseñanza y aprendizaje”.